

Avstrija prizna, da poskus preštevanja Slovencev ni uspel

Pariška izdaja »New York Herald Tribune« je objavila 30. novembra daljše poročilo z Dunaja pod naslovom »Austria Indicates Attempt to Count Slovenes Was Failure«, v katerem je rečeno, da so avstrijske uradne osebnosti izrecno priznale, da je bilo nedavno sporno štetje jezikovnih manjšin, ki naj bi bilo ugotovilo slovenske manjšine v državi, neuspeh. Vlada je naznanila nove pogovore s predstavniki slovenske etnične skupine, da bi preučila njihove pritožbe. Uradne osebnosti so tudi izjavile — je dalje rečeno v članku — da je Avstrija pripravljena razpravljati z Jugoslavijo o statusu Slovencev v svojih mejah. Avstrija je obtožena od Beograda in od Slovenske republike v Jugoslaviji, da skuša »ponemčiti« Slovence. Slovenci v Avstriji se pritožujejo zaradi zapostavljanja v šolah, službah in pri gradnji stanovanj ter pri občevaranju z oblastmi.

Voditelji slovenske manjšine na Koroškem so izjavili, da so pripravljene za novo pogajanje z vlado. Slovensko vodstvo je izrazilo zadovoljstvo, da je bil njegov poziv pripadnikom njihove etnične skupine, naj bojkotirajo štetje, uspešen.

»New York Herald Tribune« potem objektivno poroča o štetju in o tem, da je bila sicer na Koroškem volivna udeležba v nasprotju z ostalo Avstrijo visoka, a da so mnoge volivnice neveljavne. Leta 1971 bile mnoge volivnice neveljavne. Leta 1971 so ugotovili pri ljudskem štetju 17.000 Slovencev. A slovenski voditelji ugovarjajo, da je njihova etnična skupina dejansko mnogo večja, kot bi hotele pokazati številk iz l. 1971, pripominja ameriški list. Potem omenja še stališče in opravičilo avstrijske vlade za to štetje in omenja določila pogodbe iz leta 1955, podpisane od Združenih držav, Sovjetske zveze, Britanije in Francije, da morajo imeti narodnostno mešani kraji dvojezične cestne napise. »Ko pa so bile take table leta 1972 postavljene, so bile takoj podrte od nemško govorečih avstrijskih nacionalistov in niso bile nikoli več nadomeščene«, zaključuje veliki ameriški dnevnik.

Sploh je imelo ponesrečeno štetje manjšin v Avstriji močan odmev v mednarodnem tisku in že dolgo se ni pisalo o ko-

(Dalje na 2. strani)

Kreisky stopil v stik s koroškimi Slovenci

Pogovor s tajnikom NSKS Waraschem

Avstrijski zvezni kancler Bruno Kreisky bo danes popoldne (četrtek, 9. decembra) sprejel na Dunaju odposlanstvo koroških Slovencev. Odposlanstvo bodo sestavljali predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Matevž Grilc, osrednji tajnik Filip Warasch, predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem Franci Zwitter ter osrednji tajnik Wieser. Prvi stik kanclerja Kreiskega s predstavniki koroških Slovencev po zloglasnem štetju z dne 14. novembra je vsekakor pomemben dogodek.

V Trstu se je te dni mudil glavni tajnik Narodnega sveta koroških Slovencev Filip Warasch. Izkoristili smo priložnost za krajši razgovor, saj so bili in so še vedno koroški Slovenci v središču pozornosti slovenske in jugoslovanske javnosti ter tudi dela evropske javnosti.

Gospod Warasch, štetje je mimo in je po mnenju nepristranskih opazovalcev pomenilo »fiasko« za vse tiste, ki so ga tako trmasto zagovarjali. Kakšen je trenutno položaj na Koroškem, kajeta dunajska vlada in njen kancler Kreisky kako voljo, da se pričnejo reševati odprti problemi slovenske manjšine?

Reči je treba, da je bojkot štetja odlično uspel. Upal bi si celo trditi, da je to prvi večji naš uspeh po prvi svetovni vojni sploh. Prav tako jasno pa je treba povedati, da je v nedeljo, 14. novembra, uspel tudi Heimatdienst, kar pomeni, da bodo prišle vlada in vse stranke na Koroškem zdaj v še hujši konflikt, in sicer prav s Heimatdienstom. Zvezna vlada in stranke so namreč dale koroškemu Heimatdienstu vso možnost za propagando in sploh za nastopanje pred preštevanjem. Položaj na Koroškem se tudi po štetju ni nič izboljšal.

Slišali smo, da se tudi koroški Slovenci zavzemate za tako imenovano »pragmatično rešitev« manjšinskih vprašanj. Kaj pravzaprav pomeni pragmatična rešitev?

Pojem »pragmatična rešitev« lahko tolmačimo na več načinov. Sam bi prej govoril o »praktični rešitvi«. Koroški Slovenci smo namreč pripravljene, da se z avstrijsko vlado pogovorimo o vseh odprtih vprašanjih, se pravi o vprašanju šolstva, otroških vrtcev, nastavitvi Slovencev v javne službe, o uradnem jeziku na sodiščih in v upravi in na zadnje tudi o topografskih napisih.

Prej smo večkrat poudarjali, da je treba izpolniti 7. člen državne pogodbe, kar je bilo do neke mere megleno. Zato smo našli izraz »pragmatična rešitev«, ki pa pomeni, kot rečeno, praktično rešitev vseh odprtih vprašanj.

V svojem boju za obstanek gotovo še vedno računate na solidarnost avstrijske demokratične javnosti, kot prihaja do izraza v okviru solidarnostnih komitejev. Akcije kritičnih volivcev, Katoliške delavske mladine itd. Kakšni so danes odnosi z omejenimi in podobnimi organizacijami?

Videli smo, da so prav solidarnostni komiteji imeli odločilen pomen pred štetjem. Zato smo mnenja, da bodo ti komiteji imeli pomembno vlogo tudi po štetju. Kot sem že omenil, je zvezna vlada kapitulirala pred koroškim Heimatdienstom. Zato je jasno, da je treba mobilizirati čimveč demokratično usmerjenih ljudi v Avstriji, ki bodo prispevali, da bo vlada spet stopila na pravo pot. Po drugi strani pa je treba priznati, da je po štetju prišlo tudi znotraj teh avstrijskih organizacij do novih mnenj, ali pa da omenim primer Katoliške delavske mladine, ki je na Koroškem prišla pod hud pritisk škofa, oziroma cerkvene hierarhije, ki z raznimi pretvezami, češ da ta organizacija sodeluje s komunisti, skušata v resnici preprečiti solidariziranje s Slovenci.

Mi tu v Italiji težko razumemo, da je na primer avstrijska socialistična stranka tako gluha za vaše probleme, kar velja v enaki meri tudi za ljudsko stranko. Kako vi Vi to tolmačite?

Pravzaprav danes ne moremo smatrati niti avstrijske socialistične niti ljudske stranke za načelni stranki. Kajti tako prva kot druga sta zatajili socializem oziroma krščanstvo. Dejansko sta obe stranki skrajno oportunistični, ki lovita glasove in vidita, da je manjšina tudi pri glasovih manjšina. Zato se raje opirata na koroški Heimatdienst, ki ima pri tem vprašanju večino nemških nacionalcev za seboj. To je torej tista uganka, zakaj je prišlo do kapitulacije. Mi računamo na mlajše sile v obeh strankah, in upamo, da bosta z njihovo pomočjo postali bolj načelni.

Glavna ovira za rešitev vaših problemov je dejansko na Koroškem samem, se pravi (dalje na 2. strani)

RADIO TRST A

: : NEDELJA, 12. decembra, ob: 8.00 Poročila. 8.15 Dobro jutro. 8.30 Kmetijska oddaja. 9.00 Sv. Maša. 9.45 Vera in naš čas. 10.00 Praznična matineja. 10.30 Nedeljski sestanek. 11.00 Kratka poročila. 11.05 Mladinski oder: »Koncert v parku« (Mirko Mahnič). 11.35 Nabožna glasba. 12.00 Poročila. 12.15 Glasba po željah. 13.00 Ljudje pred mikrofonom. 13.30 Slovenske ljudske pesmi. 13.35 Klasično, a ne prerեսno. 14.00 Kratka poročila. 14.05 Musicals. 14.35 Orkestri lahke glasbe. 15.00 Šport in glasba.

: : PONEDELJEK, 13. decembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Kratka poročila. 9.05 Tjavidan. 9.30 Obletnica tedna. 9.40 Koncert. 10.44 Poročila. 10.15 Jazz. 10.30 Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti (Lelja Rehar). 11.00 Glasbena šahovnica. 11.30 Poročila. 12.00 Glasba po željah. 12.45 Poročila. 13.00 Sestanek. 14.00 Novice. 14.05 Z glasbo po svetu. 14.30 Mladina. 14.40 Glasba na našem valu. 15.30 Poročila. 16.00 Fabio Vidali: Mana, opera. 16.40 Od melodije do melodije. 17.00 Kratka poročila. 17.20 Koncert. 17.30 Lahka glasba. 18.00 Kratka poročila. 18.05 Srečanje z zborovodji.

: : TOREK, 14. decembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Kratka poročila. 9.30 Nekoč je bilo. 9.45 Koncert. 10.00 Poročila. 10.15 Jazz. 10.30 »Fran Vavovec«, (Lelja Rehar). 10.40 Prosta pot med notami. 11.30 Kratka poročila. 11.35 Iz slovenske folklorne. 12.00 Glasba po željah. 12.45 Poročila. 13.00 Sestanek. 14.00 Novice. 14.05 Z glasbo po svetu. 14.30 Mladina. 14.40 Glasba na našem valu. 15.30 Poročila. 16.00 F. Vidali: Mana, opera. 16.40 Od melodije do melodije. 17.00 Kratka poročila. 17.05 Lahka glasba. 17.30 Za najmlajše. 18.00 Kratka poročila. 18.05 Problemi slovenskega jezika. 18.15 Slovenski zbori. 18.30 Glasbena panorama. 19.00 Poročila. 19.15-19.30 Novice.

: : SREDA, 15. decembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Kratka poročila. 9.30 Dogodki iz naše zgodovine. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.15 Jazz. 10.30 Ženski liki v romanu. 10.50 Glasbena šahovnica. 11.30 Kratka poročila. 12.00 Glasba po željah. 12.45 Poročila. 13.00 Sestanek. 14.00 Novice. 14.05 Z glasbo po svetu. 14.30 Mladina. 14.40 Glasba. 15.30 Poročila. 16.00 Solisti. 16.20 Od melodije do melodije. 17.00 Kratka poročila. 17.05 Lahka glasba. 17.30 Za najmlajše. 18.00 Kratka poročila. 18.05 »Slon«. Radijska drama, prevedla Marjana Prepeluh.

: : ČETRTEK, 16. decembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.30 Nekoč je bilo. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.15 Jazz. 10.30 Pogovori o slovenščini. 10.40 Od popevke do popevke. 11.30 Kratka poročila. 11.35 Naš posnetek. 12.00 Glasba po željah. 12.45 Poročila. 13.00 Sestanek. 14.00 Novice. 14.05 Z glasbo po svetu. 14.30 Mladina. 14.40 Glasba na našem valu. 15.30 Poročila. 16.00 Igra harfistka Giuliana Stecchina. 16.25 Od melodije do melodije. 17.00 Kratka poročila. 17.05 Lahka glasba. 17.30 Za najmlajše. 18.00 Kratka poročila. 18.05 Slovenski znanstveniki. 18.15 »Cecilijanka 76«. 18.30 Glasbena panorama. 19.00 Poročila. 19.15-19.30 Novice.

: : PETEK, 17. decembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Kratka poročila. 9.30 Slovenske žene. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.15 Jazz. 10.30 Večrajšnji poklici (Lelja Rehar). 11.00 Glasbena šahovnica. 11.0 Kratka poročila. 12.00 Glasba po željah. 12.45 Poročila. 13.00 Sestanek. 14.00 Novice. 14.05 Z glasbo po svetu. 14.30 Mladina. 14.40 Glasba. 15.30 Poročila. 16.00 Bruno Cervenka: Koncert. 16.25 Od melodije do melodije. 17.00 Kratka poročila. 17.05 Lahka glasba. 17.30 Za najmlajše. 18.00 Kratka poročila.

: : SOBOTA, 18. decembra, ob: 7.00 Poročila. 7.20 Dobro jutro. 8.00 Novice. 8.05 Tjavidan. 9.00 Kratka poročila. 9.30 Pojdimos se glasbo. 9.40 Koncert. 10.00 Poročila. 10.15 Jazz. 10.30 Družina v sodobni družbi (Lojze Zupančič). 01.50 Lahka glasba. 11.30 Poročila. 11.35 Prati. 2.45 Poročila. 13.00 Sestanek. 14.00 Novice. 14.05 Z glasbo po svetu. 14.30 Mladina. 15.30 Poročila. 15.45 Poslušajmo spet. 17.00 Kratka poročila. 17.05 Lahka glasba. 17.20 Izbirajte v dispoteki. 18.00 Kratka poročila.

Andreotti je iskal posojilo v ZDA

Glavni italijanski politični dogodek tega tedna je potovanje ministrskega predsednika Andreottija v Združene države, ki je bilo že mesece vnaprej pripravljeno, a vendar pade v nekoliko neroden čas. Italijanski veleposlanik v Washingtonu, ki ga je pripravljala, in italijanska vlada sta bila namreč prepričana, da bo na ameriških predsedniških volitvah zmagal Ford, in tako bi bilo padlo to Andreottijevo potovanje ravno v konec ene in tik pred začetkom druge Fordove predsedniške dobe in Andreotti bi mogel pripraviti teren za 4-letno plodno sodelovanje z drugo Fordovo upravo. Zgodilo pa se je, da je izšel Ford z volitev kot poraženec in bo ostal v Beli hiši le še do 21. januarja. Tako politični namen Andreottijevega potovanja ne more priti do izraza, tem manj, ker pravila lepega političnega vedenja zahtevajo, da se novoizvoljeni predsednik ne meša v take politične pogovore, dokler ni ustoličen v Beli hiši, in Carter je tudi dal vedeti, da se ne namerava sestati z Andreottijem, prav tako pa tudi ne njegov bodoči zunanji minister Vance; ta se bo srečal z Andreottijem samo v svojstvu senatorja.

AVSTRIJA PRIZNA, DA POSKUS PREŠTEVANJA SLOVENCEV NI USPEL

(nadaljevanje s 1. strani)

roških Slovencev toliko in tako objektivno ter zares informativno, kot ob tej priložnosti. Tudi to je smatrati za velik uspeh koroških Slovencev in taktike njihovega vodstva, ki se je odločilo za bojkot, kajti skoro vse sodbe tujega tiska so izzvenele v ugotovitev, da je pomenilo štetje neuspeh za avstrijsko vlado v njeni politiki do slovenske manjšine in razočaranje za koroške nemške nacionaliste, ki bi želeli, da se v svetu čim manj govori o koroških Slovencev. Stetje pa je še pritegnilo mednarodno pozornost nanje in na razmere na Koroškem. To bi moralo vodstvo koroških Slovencev še nadalje izkoristiti in ne dopustiti, da mednarodno zanimanje zanje spet zamre.

(nadaljevanje s 1. strani)

pri Heimatdienstu. Ali res ni mogoče najti na Koroškem kak način, kako boliko za vsaj skromen začetek dialoga med obema narodnostnima skupnostima? Kaj je po Vašem glavna ovira?

S Heimatdienstom je vsak dialog nemožnost in bi tudi bil odveč. Po mojem bi moralo na Koroškem priti do vsaj tiste malenkostne pripravljenosti, se pravi, da nam mora večina priznati, da imamo pravico do življenja. Heimatdienst tega ne naredi, ker hoče našo asimilacijo. Zato je vsak pogovor, vsak poskus, da bi skupno sedli za mizo, nesmiseln. Preden bomo mi sedli za skupno mizo z drugimi organizacijami in strankami, nam slednje morajo priznati pravico do življenja in se hkrati odpovedati vsakemu vplivu Heimatdienta.

Tako lahko razpravlja Andreotti v Washingtonu v bistvu samo o gospodarskih vprašanjih, ki pa so — po pravici povedano — za Italijo prav tako, če ne še bolj važna kot politični odnosi z Združenimi državami. Andreotti bi rad dosegel od Mednarodnega denarnega sklada, v katerem imajo Združene države glavno besedo, in od nekaterih ameriških bank kakšne tri milijarde dolarjev posojila, da bi si lahko Italija vsaj začasno gospodarsko odahnila. Toda banke postavljajo za pogoj takega posojila, da mora vlada poskrbeti za zaježitev inflacije v Italiji, predvsem z obdavčitvami, varčevanjem (npr. kar zadeva premično lestvico) in z znižanjem cene dela. O tem zadnjem pa se prav zdaj pogajajo sindikati in Confindustria (zveza industrijcev). Kaže pa, da se bodo pogajanja, s privolitvijo vlade, zavlekla vsaj do Božiča, in tako Andreotti v Washingtonu še ne bo mogel dati svojim sobesednikom jasnega odgovora. Zato se lahko zgodi, da se bo vrnil iz Združenih držav praznih rok.

To pa bi bilo hudo za Italijo. Neki dnevnik — »La Repubblica« — je naslovil svoj uvodnik, v katerem komentira Andreottijeve pogovore v Washingtonu, ki potekajo, vsaj kar zadeva Forda, v sicer zelo prijaznem ozračju, z esedami »Če se bo vrnil praznih rok, bo gorje«. Žal je res tako, toda večji del italijanske javnosti se še vedno ni prikopal do spoznanja, da je gospodarska ozdravitev Italije odvisna predvsem od Italijanov samih, ne pa od daril ameriškega sv. Miklavža ali Božička. Posojila bo treba namreč vrniti in ameriškim bankirjem ni nič do tega, da bi igrali nasproti Italiji ali komur koli moža z belo brado in v rdeči obleki z vrečo dolarjev na hrbtu.

—o—

V poslanski zbornici se je začela razprava o osimski pogodbi. Razprava bo, kot kaže, precej burna zaradi desničarskih ugovorov proti pogodbi v celoti in zaradi še številnejših nasprotovanj proti industrijski conii na Krasu, delno iz političnih, delno iz ekoloških vzrokov. Vendar ni dvoma, da bo odobrena.

Kreisky stopil v stik...

Jugoslavija je sopedpisnica državne pogodbe. Kaj menite, kako bo jugoslovanska vlada v prihodnjem reagirala na očitno tepnanje 7. člena pogodbe? Kaj si pričakujete od jugoslovanske vlade?

Najprej bi moral priznati, da je zadnji naš uspeh zato bil mogoč, ker so se Jugoslavija, matični narod, republika Slovenija zavedali, kaj je njihova pravica in tudi dolžnost. Mi menimo, da se bo položaj na Koroškem zaostрил. Zato pričakujemo pomoč od Jugoslavije v enaki ali v še večji meri. Konkretno bi vse to takole formuliral: kot že v preteklosti, naj nas Jugoslavija tudi v bodočnosti prizna za subjekt in naj resno jemlje to, kar je že sama izjavila, in sicer, da bo sprejela le tisto rešitev naših problemov, s katero se bomo strinjali tudi koroški Slovenci.

Publikacija ilustrirane revije Stern ob avstrijski »tisočletnici«

Ilustrirana revija STERN je pred kratkim izdala zanimivo knjižno publikacijo »AVSTRIJCI — LJUDSTVO INFORMIRA«. Publikacija je nastala iz prizadevanj avstrijskega uredništva revije STERN, medtem ko so jo podprli tudi nekateri vidni politiki, kot na primer dr. Kreisky, dr. Taus in Peter. Istočasno so ob letošnjem avstrijskem državnem prazniku v dunajskem Künstlerhausu odprli razstavo slikarjev in pisateljev - amaterjev in izdali gramofonsko ploščo s pesmimi »godrnajočega moža iz ljudstva« Franza Winklerja. Iz 12.000 pošiljk so uredniki STERN izbrali nekaj karakterističnih spisov, slik in drugih umetniških izdelkov, ki na kritičen način osvetljujejo podobo avstrijskega ljudskega kulturnega mišljenja in vedenja. Vsekakor je publikacija »AVSTRIJCI — LJUDSTVO INFORMIRA« zanimiva že zato, ker prvič predstavlja naivno, neorganizirano kulturno delovanje ali sanjarjenje tistih, ki niso poklicni umetniki. Gotovo je knjižica zbirka naivnih, a zato dokaj pristržnih ljudskih izdelkov s področja umetniškega amaterstva, poleg tega pa tudi odraz marsikatero človeške stiske, zapostavljanja, zlorabljanja — in kritika oholega sveta vladajočih skupin in oblastnikov in prisilami.

Tu ni mogoče naštetih obilice objavljenih prispevkov. Na začetku je na primer objavljen prispevek 12-letnega učenca Franza Huainiga iz Spitelu na Dravi, v katerem je nad sliko zelene in z avstrijskimi zastavicami okrašene pokrajine zapi-

sano tudi tole: »Moja dežela, ti si najlepša dežela, zelo vesel sem, ker sem se rodil v moji avstrijski deželi, hvaležen sem ti, da imaš reke in hribe, pozdravlja te svoj Franzi.« Seveda je marsikateri prispevek, ki so ga objavili v STERNOVI publikaciji, dokaj bolj trpek in kritičen, kot naivna poetična hvalnica pravkar omenjenega učenca. Tako na primer pripoveduje perchtoldsdorfski krojač Julius Tischer v spisu »Na pomoč, jaz sem Avstrijec«, kako so ga vedno gnetli in stiskali, pošiljali skozi vojne in politične prevrate in naredili za »pravega Avstrijca«. Nekateri se spominjajo padlih in v vojni izginulih, vdove in matere objokujejo padle može in sinove, drugi pišejo o prvih letih po drugi svetovni vojni, o zasedbenih četah, o ruševinah in obnovi. Mnogi teksti so pristržno humoristični, ironični in nagajivi. To moramo opaziti tudi na objavljenih slikah in montažnih lepljenkah, na katerih se ljudstvo ironično spopada z »otokom blaženih«, s to »Noetovo barko Avstrijo«, kot je svojo slikarjijo, ki je na STERNOVEM kulturnem natečaju ob letošnji avstrijski tisočletnici prejela drugo nagrado, imenovala 28-letna dunajska nameščenka Hilde Reichert.

Mnogi pišejo o materializaciji življenja, pretiranem konzumu, o onesnaženju vode, zraka in okolja.

Slovence bo zanimalo, da je 33-letni celovški nameščenec Karl Schnabl prispeval tri strani obsegajočo slikarjijo — komik s poetično - ironično ostjo v pripisanem dvojezičnem nemško - slovenskem tekstu: Prišežemo v bratski slogi, zvestobo domovini, ljubljena Avstrija!« Na slikarjiji se prikažejo odprta usta patriotičnih kričačev. Prizorišče se spremeni. Nad glavami množice se pojavijo mrtaške lobanje: Na levi stoje napis, kot »NAZI-SCHWEINE«, »FASCHISTEN«, na desni pa »TSCHUSCHEN«, »PARTISANEN«, »GEHT ZU TITO«. Vseposod zagore mrtaške svečke. Kljub trpkim slikarjiji in atmosferi se na zadnji strani

Schnablovega prispevka prikažeta dva mladeniča, ki skušata zazidati novo stavbo koroške solidarnosti med obema deželinima narodoma. Torej vendarle upanje med človeško spravo in toleranco?

Vsekakor lahko trdimo, da je publikacija ilustrirane revije STERN AVSTRIJCI — LJUDSTVO INFORMIRA« dovolj zanimiva in tudi dovolj poučna. Prav bi bilo, da ne bi ostala osamljen pojav, temveč naj bi pomenila začetek aktivnejšega kulturnega delovanja ne le kulturnikov - profesionalcev, temveč naroda samega.

LEV DETELA

—o—

MEDNARODNO POSOJILLO ZA PLINOVOD V SLOVENIJI

Kot znano je preskrba z energijo eno glavnih gospodarskih vprašanj v Sloveniji. Zdaj poročajo iz Londona, da je dobilo podjetje Petrol Ljubljana bančni kredit v evrovalutah v znesku 60 milijonov dolarjev za pet let. Pogodba je bila podpisana 7. t.m. z bančnim konzorcijem, ki ga tvori 21 bank z Bankers Trust International na čelu. S tem denarjem bodo financirali plinovod v Sloveniji v skupni dolžini 622 kilometrov. Za posojilo jamči Ljubljanska banka. V konzorciju, ki je dal posojilo, so francoske, holandske, ameriške in britanske banke.

—o—

V Ljubljani je umrl pretekli teden nekdanji jugoslovanski generalni konzul v Trstu in znana osebnost iz partizanskega boja Rudi Janhuba. Pokopali so ga z vojaškimi častmi.

V pogovoru s francoskim predsednikom Giscard d'Estaingom med njegovim obiskom v Beogradu je izjavil predsednik Tito, da »je Jugoslavija trd oreh, na katerem bi si lahko katerikoli napadavec polomil zobe« in da »napad na Jugoslavijo ne bi bil rentabilen za napadavca«. Uradno poročilo o pogovorih med obiskom je naglasilo sorodnost stališč obeh držav.

Za svobodo tiska

Vzgojna, znanstvena in kulturna organizacija Združenih narodov (UNESCO) je na konferenci v Nairobiju zavrnila besedilo izjave, ki jo je predložila v odobritev sovjetska delegacija in ki je naletela na ostro kritiko zahodnih delegacij, ker bi pomenila, če bi bila odobrena, nevarnost za tiskovno svobodo. Sovjetska izjava je namreč določala, da so države odgovorne nasproti tujini, t.j. mednarodno, za dejavnost vseh množičnih obveščevalnih sredstev, ki delujejo pod njihovo jurisdikcijo. To bi pomenilo — čeprav so Sovjeti trdili, da ni bilo tako mišljeno — da bi hotele države (ali da bi bile prisiljene k temu) imeti nadzorstvo nad vsemi organi obveščanja na svojem ozemlju in nad izmenjavo novic. To pa bi nujno zadušilo svobodo tiska. Sklenjeno je bilo sestaviti novo besedilo »kompromisnega« značaja, glede katerega se bodo posvetovali z vladnimi in nevladnimi strokovnjaki in časnikarji.

KOLIKO VOJASTVA IMA AVSTRIJA?

Italijanska agencija Ansa je objavila pred kratkim poročilo, ki pravi, da lahko mobilizira Avstrija v teku 12 ur 15.000 mož in da lahko spravi na noge vojsko 150 tisoč mož in tisoč tankov. Po določilih državne pogodbe mora imeti avstrijska vojska samo obrambni značaj, vendar pa je po besedah socialističnega poslanca Steingerja v parlamentu moderno izvežbana, tudi za gverilo. Letošnji jesenski manevri so dokazali njeno učinkovitost. V zadnjem času, od poletja naprej, je bila avstrijska vojska baje večkrat v alarmnem stanju, posebno ob naznanilu o boleznih jugoslovanskega predsednika Tita, vendar pa se je ob teh »alarmih« marsikaj zataknilo, zlasti pri moštvu.

Prelom med nemškimi krščanskimi demokrati

V Nemčiji je prišlo do dokončne ločitve med Krščansko socialno stranko, ki jo vodi Franz Josef Strauss, in Krščansko - demokratsko stranko, ki jo vodi Helmut Kohl. Vzrok ločitve je dejstvo, da stranki, ki sta sestavljali skupno krščansko - demokratsko zvezo v opoziciji proti socialnodemokratski vladi, pri zadnjih parlamentarnih volitvah pred dobrima dvema mesecema nista uspeli dobiti večine, za kar dolži Strauss Kohla, češ da je bil premalo odločen. Strauss hoče zbrati okrog sebe vso desno sredino v Nemčiji in vzeti veter iz jader tudi pravi desnici. Straussa je posebno opogumilo za njegov korak neko v mednarodni javnosti malo znano dejstvo. Ko je namreč zahodnonemška vlada pred kratkim dobredno »odkupila« nekaj stotin vzhodnonemških političnih jetnikov, so se ti po prihodu v Zahodno Nemčijo podali najprej v München, kjer so se »vsi brez izjeme« vpisali v Straussovo CSU.

V socialdemokratski večini pa se ne veselijo tega razkola v krščansko - demokratski opoziciji, kajti prvič bosta obe stranki

najbrž nasproti večini še naprej skupaj nastopali oziroma tvorili opozicijsko koalicijo, in drugič bi znalo to opogumiti tudi desno opozicijo v socialno - demokratski stranki, da bi povzročila razkol in si ustanovila posebno stranko. To se je pravzaprav že zgodilo, ker se je ustanovila v soboto v Kettwigu nova bolj desno usmerjena socialno - demokratska stranka, čeprav ji ne dajejo bogve kaj šans. V življenje jo je obudilo okrog petdeset bivših desničarskih članov SPD, ki so bili izključeni iz stranke. Na ustanovnem sestanku so prebrali tudi neko tajno poročilo nemške obveščevalne službe o stikih med Schmidtovo socialno - demokratsko stranko in italijansko komunistično stranko. Sergio Segre iz vodstva KPI je baje med svojim septembrskim obiskom v Bonnu obvestil socialno - demokratsko stranko o želji KPI po tesnejšem stiku v zvezi z volitvami v evropski parlament, češ italijanski delavci v Nemčiji, ki volijo doma KPI, naj bi volili v Nemčiji, če se bodo udeležili volitev, socialne demokrate.

Obisk pri potresencih v Gradežu

Prikupna jesenska otožnost gradeške lagune, ko pride še bolj do izraza naravna lepota kopnega jezika od Zdobe, ki jo oblika Soča tik pred izlivom, pa do »zlatega otoka« med barbansko laguno in Tržaškim zalivom. Vse pa objema mogočni okvir Grmade, Trnovske, Banjske in Kraške planote, Matajurja in Kanina. Plitvost vmesne furlanske ravnine zmanjša očesu resnično razdaljo.

Potresencem iz Rezije in zahodne Beneške Slovenije, ki so se sem zatekli, ni pogled zastrt v domače kraje. Misel jim večkrat roma do domačih vasi in porušeni zaselkov, kjer vztrajajo še številni posamezniki v zasilnih rulotkah, da skrbe za živino in sledijo zakasneli gradnji montažnih hiš, ki bodo morda nared na pomlad.

Kamping Punta Spin ob rahlem ovinku ceste pred Pineto z dvema značilnima sredozemskima boroma. Nova tabla na avtobusnem postajališču: odhod na potresna področja ob 6.00 in 6.30. Na dvignjeni zapornici pred vhomom v kamping roza pentlja. V počitniških hišicah stanuje 200 potresencev iz Rezije, tipanske občine in Čente. Še številnejši so v Pineti in v Gradežu. Upravnik je zelo prijazen. Odprli so notranje gostišče, kjer se ob večernem povratku z dela v obratih potresnega področja ljudje lahko zbirajo v prijetni domačnosti. Pripravili so miklavževanje, prirejajo redne zabave. Na naše vprašanje odgovori, da upra-

va ne ve, kdaj jim bodo stroški povrnjeni, a si ne delajo skrbi, glavno jim je, da se gostje dobro počutijo. Ne bi tega omenili, ko bi nam sami potresenci ne bili večkrat poudarili človeško toplino.

V pritličju počitniške hišice sta kuhinja in dnevna soba, v prvem nadstropju po dve ali tri sobe. V otroškem vozičku veka Rozalija, rodila se je pred mesecem dni v gradeški bolnišnici. Stara mati Ana v značilni rezijanski črnini s črno ruto na glavi kuha »jed« — polento in friko — ser v ponvi, tako kot je kuhala po dvakrat na teden v Stolbici. Ponudijo žganje. Gospodarja ob potresu ni bilo doma, brusil je nekje po Lombardiji. Žena pripoveduje, kako je v treh mesecih stekla iz hiše v laz s triletno in petletno deklico, medtem ko so padali strešniki. Zatekli so se po septembrskem potresu, ki je zrušil razmajane zidove. V hiši je sosed iz Stolbice in iz Punta Spina, mlajši moški, ki je eden redkih, ki so podnevi ostali v kampu. Žena bo dan na dan rodila. Drugi Rezijan, ki mu bo na rojstnem listu napisano, da se je rodil v Gradežu. Sicer so le redki Rezijani in Beneški Slovenci rojeni doma, saj so otroci izseljeniške zemlje. Rozalijin oče se je rodil v Somboru, drugi v Hannovru, v pokrajinah francoskih, belgijskih, nemških »min« - rudnikov, v Švici.

Tu se počutijo dobro, vendar se vrnejo, kakor hitro bodo pripravljene montažne hiše. Rezijani so se tu srečali z Brezjani iz tipanske občine v Zapadni Benečiji, dobro se razumejo — »smo bratje«. Pred slovesom nam mati ponudi bogato friko s klobasicami.

V drugi hišici obisk pri Tomasinu iz Bre-

zji, najbolj prizadete vasi Beneške Slovenije. Vas pod Velikim hribom, se je dvigala nad dolinama Bele in Črne vode, začetni- ma vejama Nadiže. Izpred cerkve zajema pogled Stol nad bližnjim Breginjem, Ivanac nad Tipano, Matajur, Krn. Slikovitih Brezji ni več, ostale so ruševine. Nekaj ljudi pa je še vzdržalo v šolskem poslopju in v rulotkah, tudi Tomasinov brat, ki skrbi za ži-

Slovenska prosvetna zveza priredi v soboto, 11. decembra ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu zborovski večer

PETJE V PRIJATELJSTVU

vino. Na pomlad se povrne in prične ponovno graditi. Starejši Bepi, sosed v Punta Spinu, pravi, da je potres prišel prepozno, saj ima 77 let in ne bo sedaj spet gradil. Kako se ima v Gradežu? — Ni slabo, tu vsaj hodimo po ravnem, ni kot pri nas!

Na postajališču čaka avtobus. Pelje v Gradež. Skupina srednješolskih dijakov in dijakinj je na tem, da vstopi. Hiter razgovor v slovenščini, iznenadenje izbriše komplekse, govorijo pač tako, kot so govorili med sabo do tistega trenutka. — Nimamo stikov z gradeškimi otroci, ker mi smo v popoldanski izmeni, pouk dober, vendar nismo na svoji zemlji. — Avtobus odpelje z »mandijem« rezijanskih otrok, ki se razlega po plitvini ob Barbani, najstarejšim božjepotnem zatočišču v tisočletnih stiskah našega ljudstva, ki jih noče biti konca.

—o—

V tržaški galeriji Forum so odprli 7. t. m. samostojno razstavo kipov, srebrnih izdelkov in rezbarij znanega kiparja Uga Caraja. Razstava bo odprta do 7. januarja.

SVETOVNA ZGODOVINA

V ENI KNJIGI
JE IZŠLA

Končno tudi za Slovence temeljno priročno delo: 730 strani, 430 barvnih in črno-belih slik, 100 barvnih zemljevidov, 75 preglednic in grafikonov v velikem leksikonskem formatu.

ŠE KRATEK ČAS PO MNOGO UGODNEJŠI PREDNAROČNIŠKI CENI!

TRŽAŠKA KNJIGARNA
Ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 732.487

CANARJEVA PROSLAVA
V NABREŽINI

V nedeljo, 5. t. m., je bila v Nabrežini proslava 100-letnice rojstva velikega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja, ki jo je priredila devinsko-nabrežinska občinska uprava. Ob tej priložnosti so na nabrežinskem trgu odkrili spominsko ploščo, na kateri so vklesane naslednje besede: Ivan Cankar, pisatelj, revolucionar, ob stoletnici rojstva, postavila občina Devin - Nabrežina. Župan Škerk je na trgu imel priložnostni govor, zatem pa je bila v občinski telovadnici kulturna prireditev, na kateri je o pisateljevem liku spregovoril goriški pesnik Ace Mermolja, nastopili pa so godba na pihala, moški in dekljski zbor »Igo Gruden« ter moški zbor »Fantje izpod Grmade«.

Prva seja sveta Slovenske skupnosti

V petek, 3. decembra se je svet SSK v Trstu sestal na svoji prvi redni seji po umestitvi. Na dnevnem redu je bila najprej ustanovitev strokovnih komisij za razne probleme. Po obrazložitvi funkcij komisij, je predsednik dr. Harej po uvodni izmenjavi mnenj predlagal ustanovitev sledečih komisij: za šolske probleme, za družbena občila, za družbena in sindikalna vprašanja, za gospodarska in urbanistična vprašanja, za statut, za mladino in za ženska vprašanja. Svet je ta predlog sprejel in imenoval člane v posamezne komisije, ki si bodo same izbrale predsednika in tajnika ter takoj začele z delom. Posebno težko in odgovorno delo čaka komisijo za urbanistiko in gospodarstvo, ki bo morala vsestransko preučiti problematiko v zvezi z osimskimi sporazumi glede industrijske cone ter pravkar objavljeni deželni urbanistični načrt.

V drugem delu seje je razprava tekla o poročilih tajnika Dolharja in deželnega svetovalca Štoke o bistvenih dopolnilih k resoluciji strank ustavnega loka glede ratifikacije osimskih sporazumov, ki so jo sprejeli občinski in pokrajinski svet v Trstu ter pred dnevi tudi deželni svet Furlanije - Julijske krajine. Svet je pozitivno ocenil napore izvršnega odbora, ki je odločno zahteval omenjene popravke k re-

soluciji, ki izrecno govorijo, da se mora slovanska narodna manjšina stvarno zaščititi posebno na področju načrtovane industrijske cone in tudi izven nje. Prav tako je svet vzel na znanje vse korake, ki jih ima SSK v načrtu, da na pristojnih mestih dokumentirano obrazloži stališče do vseh problemov v zvezi z načrtovano industrijsko prosto cono na Krasu. S tem tudi tolmači zaskrbljenost zlasti direktno prizadetih vasi od Gropade do Padrič in Trebč glede njihove usode, na katero zgle-da, da so vsi pozabili. SSK bo po potrebi tudi direktno na samem kraju razložila svoje stališče, ko bo imela na razpolago vse potrebne podatke.

Končno je svet SSK razpravljal še o poteku razprave v deželnem svetu glede nujnosti podaljšanja oddaj radia Trst A, o slovenskem šolskem okraju, o strokovnih tečajih tudi v slovenščini in o trenutnem stanju v Kraški gorski skupnosti.

—o—

IZ DELOVANJA SKK V TRSTU

V soboto, 11. decembra, bo Slovenski kulturni klub priredil srečanje z mladinsko skupino »Mozaik« iz Ljubljane, ki nam bo predstavila recital iz Cankarja. Sledilo bo osebno spoznavanje in prijetna družabnost. Začetek ob 19.30.

Andrejev semenj pridobiva na gospodarskem pomenu

V soboto, 4. t.m., se je v Gorici tudi ura dno začel tradicionalni sejem sv. Andreja, ki že dolgo vrsto let privablja v to mesto množice obiskovalcev iz bližnje in daljne okolice. Ponovno so prišli sejmarji s svojo kramo in lastniki zabavišnih naprav, ki so zasedli precejšnjo površino v ožjem mestnem središču, tako da je promet, javni in zasebni, v času sejma nekoliko preusmerjen. V starih časih so imeli podobni sejmi, ki jih je bilo v važnejših mestih tudi po več v enem letu, velik gospodarski in trgovski pomen, saj so na njih trgovci sklepali pomembne kupčije, prebivalci podeželja pa so se oskrbeli s potrebnim blagom, ki ga niso mogli izdelovati doma in se spoznali z raznimi koristnimi in tudi zabavnimi novostmi. Mestni sejmi izvirajo še iz časov srednjega veka, zato so imeli v tisti dobi, ko ljudje še niso imeli takšnih možnosti potovanja v tuje kraje kot danes, še toliko večji odmev v javnosti. Nanje so namreč prihajali, zlasti še v večjih mestih, trgovci tudi iz zelo oddaljenih krajev.

Kratke z Goriškega

Včeraj, v sredo, je bil v Katoliškem domu v Gorici nastop otroških in mladinskih pevskih zborov, t.i.m. »mini-Cecilijanka«, na katerem so nastopile glasbene skupine iz mesta in okolice.

Prosветna društva na Goriškem prireajo te dni tradicionalna miklavževanja, na katerih obdarujejo otroke in ob tem pripravijo tudi posebno priložnostno prireditve. Tako so se skavti iz Rupe, Peči in Gabrij zbrali v Katoliškem domu v Gorici, otroci iz Pevme pa v domači prosветni dvorani. Naj spomnimo, da je temu priljubljenemu svetniku posvečena tudi ena od cerkva na Goriškem, in sicer župna cerkev v Gabrijah.

V zadnjem času je prišlo v goriški nadškofiji do nekaterih službenih sprememb. Dolgoletni nabrežinski župnik Srečko Rejc je odšel v Jamlje, v Nabrežino pa je prišel dosedanji župnik v Zgoniku Bogomil Breclj, kjer ga je pred kratkim umestil goriški nadškof Cocolin. Dosedanji župnik v Jamljah Bernard Špalcapan se je preselil v Gorico, kjer je imenovan za stolnega vikarja.

V letošnji jeseni se je v Dijaškem domu v Gorici zbral na občnem zboru tudi Mladinski krožek, ki je med drugim izbral nov odbor. Mladinski krožek, ki deluje pod okrijem Slovenske kulturno - gospodarske zveze, se je v zadnjem času združil s športnim združenjem »Dom«, taborniki rodu »Modrega vala« in z Domsko skupnostjo gojencev goriškega Dijaškega doma v novo telo, imenovano Mladinski center.

Do 31. t.m. bosta odprli v vili Manin v Pasarianu v Furlaniji razstavi »Mojstrovine umetnosti v Furlaniji« in »Kultura, ki jo je treba rešiti«. Obe razstavi bosta zaključeni ob 13. uri na zadnji dan leta. Razstavi sta odprti vsak dan od 9.30 do 13. ure in od 14.30 do 18., ob sobotah in nedeljah pa do 19. ure.

Danes je seveda popolnoma drugače, svet spoznavamo z novimi sredstvi, s televizijo, radiom, potovanji, branjem knjig, zato so tudi sejmi marsikaj izgubili od nekdanje romantičnosti. Za goriški sejem sv. Andreja je značilno, da je zlasti v povojnem obdobju začel izgubljati svoj prvotni gospodarski pomen in je na njem nazadnje prevladoval zabavišni značaj. Tukajšnji gospodarski krogi nekaj časa kar niso znali izkoristiti ugodne obmejne lege, ki omogoča obisk sejma tudi velikemu številu ljudi s sosednjega jugoslovanskega območja. V zadnjih letih opažamo, da v času sejma prihaja tudi do nekaterih važnejših gospodarskih pobud, ki sejmu spet vračajo njegov nekdanji pomen. Tako so letos na razstavišču ESPOMEGO na Rojcah odprli razstavo kmetijskih strojev, kar je vsekakor zelo koristno, če pomislimo, da je Gorica eden najpomembnejših tujih dobaviteljev tovrstnega blaga celotnemu jugoslovanskemu tržišču. Znano je, da prihajajo v to mesto nakupovat kmetijske stroje, zlasti kosilnice in kultivatorje, tudi iz oddaljenih predelov sosednje države, celo iz Srbije. Naši slovenski vinogradniki iz Števerjana in Oslavja so tudi letos razstavili svoja vina v stojnicah, ki so postavljene v prostorih kme-

tijskega konzorcija. Zelo simpatična in koristna pobuda pa je razstava risb šolskih otrok iz Gorice in Nove Gorice na temo »Luna park«, ki so jo odprli v soboto popoldne v mali dvorani goriškega telovadnega združenja. Otvoritve razstave se je udeležilo veliko otrok s starši, najboljše risarje so nagradili, vsem pa so podelili zavoj s slikarskimi potrebščinami. Slovesnosti so se udeležili tudi predstavniki občinskih uprav iz obeh sosednjih mest, govorila pa sta župan Pasquale de Simone v imenu goriške občine in Peter Žigon, član izvršnega sveta novogoriške občinske skupščine. Vsekakor je ta razstava zelo primerna pobuda, ki je omogočila otrokom, da so ob risanju doživljajev z vsakoletnih sejmarskih »komedij« sprostili svojo domišljijo, prispevala pa je tudi h krepitvi vezi med prebivalstvom z obeh strani meje.

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU
SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA V GORICI
in ZVEZA KATOLIŠKE PROSVETE V GORICI
v sodelovanju z Ustanovo EMAC za kulturne
in umetniške prireditve EMAC iz Gorice

Franček Rudolf

K O Ž A M E G L E

Krstna uprizaritev

V torek, 14. t.m. ob 20.30 v gledališču »G. Verdi« v GORICI (Goriški abonma)

Umril je umetnostni zgodovinar Antonio Morassi

Dne 1. decembra je na svojem domu v Milanu umrl znani umetnostni zgodovinar, goriški rojak Antonio Morassi. Pokojnik se je rodil leta 1893 v mestu, ki velja za obmejno, in to ne samo v jezikovnem pogledu, ampak tudi v umetnostnem, saj Gorica kulturno-geografsko sodi v območje, v katerem se prelivata dva tokova, severnjaški, ki je bil v preteklosti predvsem germansko obarvan, in južni, v katerem igrajo posebno važno vlogo Benetke. To značilnost je pri Morassiju tudi po končanem študiju na Dunaju v njegovem strokovnem delu zapustila trajne sledove, zanimive tudi za slovensko umetnostno zgodovino.

Antonio Morassi je dokončal licej v Gorici, študij umetnostne zgodovine pa leta 1916 na Dunaju torej v kraju, kjer je študirala tudi »klasična« trojica slovenske umetnostne zgodovine, Francè Stelè, Izidor Cankar in Vojeslav Molè. Morassi se je po končanem študiju izpopolnjeval pri Adolfu Venturiniju v Rimu, leta 1920 pa je postal volja urada za spomeniško varstvo v Trstu, zato se je že kmalu, zlasti še v zvezi z restavracijami zaradi poškodb iz časa prve svetovne vojne, srečal s spomeniškim gradivom tudi na slovenskem etničnem ozemlju. Priznati je treba, da je Morassi za razliko od mnogih tedanjih italijanskih umetnostnih zgodovinarjev pravično presojal njihovo umetnostno-zgodovinsko vrednost, ki bi morda v primerjavi z visokimi dosežki italijanske umetnosti ne prenesla tekmovanja, če pa te spomenike objektivno presojava kot sad posebnih kulturno-geografskih

pogojev, za katere je značilno sorazmerno zatišje glede na razvoj v večjih evropskih središčih, se nam šele pokaže njihova resnična vrednost, ki ni bila brez ustvarjalnih pobud. V ta čas segajo Morassijevi članki, ki obravnavajo gotske cerkve v Soški dolini, njihovo srednjeveško poslikavo, dotakne pa se tudi stenskega slikarstva v Istri. Potrebno je tudi poudariti, da je bil Morassi organizator 1. goriške umetnostne razstave leta 1924 v Gorici, na kateri sta poleg italijanskih umetnikov Bolaffia, Meliusa, Pocarinija in De Finettija sodelovala tudi slovenska slikarja Pilon in Spazzapan, kar je bil njun prvi vidnejši prodor v kulturno javnost.

Antonio Morassi se je iz Trsta preselil v Trento, nato v Milano, kjer je postal direktor galerije Brera. Kasneje se je naselil v Genovi, nato spet v Milanu, kjer je ostal do konca življenja. V pregledu njegovih strokovnih člankov in knjig ves čas opažamo dela, posvečena umetnostni preteklosti v Gorici, v italijanski umetnostni zgodovini pa velja Morassi zlasti za dobrega poznavalca beneškega slikarstva, še posebej Tiepolovega opusa. Pisal je tudi o slikarju Josipu Tomincu, in sicer v katalogu ob retrospektivni razstavi pred desetimi leti v Gorici. Antonio Morassi je znanstvenik in kritik, ki je izšel z roba dveh svetov, italijanskega in slovenskega, ter je po svojih močeh prispeval k njunemu medsebojnemu zblizanju, zato je prav, da se ga spomni tudi slovenska kulturna javnost.

M. V.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nova številka revije »Trieste«

Nova, 102. številka revije »Trieste«, prinaša na notranji strani naslovne platnice obvestilo Rinalda Derossija, da je zaradi drugih delovnih obveznosti prisiljen odložiti urejanje revije, in opombo novega odgovornega urednika Danila Solija, kjer pravi, da lahko pomeni urejanje te revije morda skromno, a koristno dejanje zaupanja v delovno mirovno vlogo, ki jo je Trst poklican opravljati z vztrajnostjo in domiselnostjo v službi države in sodelovanja med prebivavstvom na obeh straneh meje. Uvodnik pa je napisal Dino Menichini pod naslovom »Furlanija drugega potresa«. Mišljena sta nova potresa, ki sta 11. in 15. septembra spet odprla rane, ki jih je povzročil nesrečni Furlaniji potres 6. maja. Ali še obstaja Furlanija, ko pa je bil opustošen njen na kulturnih spomenikih najbogatejši in enkratni del? — sprašuje avtor. Obstaja še, odgovarja on sam, a zdaj se mora govoriti o *pohabljeni* Furlaniji: razrušena mesteca, trgi in vasi, ki so postali samo še raztrgano zidovje, predstavljajo za vso Furlanijo spomine in pripadajo samo čustveni geografiji. Arduino Agnelli je prispeval članek »Povolitvah«, v katerem opozarja, da »bo odvisna naša prihodnost tudi od jasnosti, s katero se bomo lotili reševanja problemov, priznavajoč prejšnje pomote in hitro nakazujoč nove poti, ki jih je treba ubrati«.

Ludovico Garruccio je avtor »Razmišljanj o osimskih sporazumih«. Garruccio razlaga, kako je prišlo do teh sporazumov, ki so bili logično nadaljevanje vseh prejšnjih jugoslovansko-italijanskih pogajanj in sporazumov in rezultat mednarodnega položaja ter zaključuje svoj članek z besedami: »Osimski sporazumi torej niso diktirani od duha odstopanja in odrekanja (namreč za Italijo). Kljub bridkosti moralnega žrtvovanja zrcalijo takó zavest mednarodne odgovornosti Italije v zvezi z evropskim in sredozemskim stratežnim ravnovesjem kot tudi vlogo, ki smo si jo izbrali v evropskem okviru kot stičišče poti, ne pa kot dejavnik ločitve. Zrcalijo tudi polno dozorelost v ne vedno lahkem diplomatskem trudu in v ne vedno srečni zgodovinski izkušnji take politične linije, ki je najbolj primerna za učinkovito zaščito interesov naše države — t. j. edine linije, ki obeta

obogatitev in okrepitev naših nacionalnih interesov«.

Sergio Bartole razpravlja v članku »Lokalne zbornice in uporaba slovenskega jezika« o tem, kako naj bi država z zakonom rešila problem dvojezičnosti, kot ga zahteva slovenska manjšina zlasti preko Slovenske skupnosti. Zgodovinske narave je prispevek Marcelle Deambrosis »Pogovor De Gasperi — Sonnini z dne 16. marca '45«, toda v naslovu je tiskovna napaka in bi moralo stati 1915. Članek je zanimiv tudi za slovensko zgodovinskoje. Giorgio Conatti je posvetil svoj članek profesorju mednarodnega prava na tržaški univerzi Manliu Udini, ki je stopil pred dvema letoma v pokoj, potem ko je zasedal katedro za mednarodno pravo nad štiri-deset let.

Zanimiv je tudi članek Manlia Cecovinija o tržaškem zgodovinarju Pietru Kandlerju ob natisu njegove Mape načrtov in zemljevidov in Albuma štiriindvajsetih listov s ponazoritvijo tržaške zgodovine ob obisku avstrijskega cesarja Franca Jožefa v Trstu novembra 1856. Najbolj zanimiv prispevek v tej številki pa je gotovo tisti, ki ga je objavil Eric Weiss pod naslovom »Trst 1954. Tajna zgodovina londonskega memoranduma«, ki osvetljuje ozadje, kako je prišlo do pogajanj in kako so potekala. Med drugim vzemo po tujih virih za različnost presoje med takratnimi slovenskimi in beograjskimi politiki oziroma diplomati in državniki o tem,

do kod gre lahko Jugoslavija v sklepanju kompromisov glede Tržaškega ozemlja. Za slovenske zgodovinarje morajo biti ta članek in viri, ki jih navajajo, skrajno zanimivi. Sledi še nekaj drugih manjših člankov, med njimi članek »Jožef Ressel in Trst«, ki ga je napisal Luigi Miotto, in zgodovinski članek o sporih glede mejne reke Glinščice in njene vode, pri čemer so igrali vlogo tudi tamkajšnji slovenski kmetje in recenzije. Revija prinaša tudi novelo Daria Donatija »Čas vračanja« in dve pesmi Renate Cagnelli v angleščini (Renata Cagnelli piše v angleščini) in v italijanskem prevodu. Revija je elegantno opremljena in ilustrirana.

F. J.

— 0 —

PREDSTAVITEV NOVE KOŠUTOVE ZBIRKE
Pesnik Miroslav Košuta je v teh dneh objavil novo zbirko

»PRIČEVANJA«

Ob tej priložnosti prirejamo srečanje z avtorjem in njegovo poezijo, ki jo bo interpretirala igralka Stalnega slovenskega gledališča v Trstu Stanislava Boninsegna.

Na predstavitev, ki bo v petek, 10. decembra ob 17,30 v naših prostorih, vas vljudno vabimo.

TRŽAŠKA KNJIGARNA

— 0 —

Vljudno Vas vabimo na ponedeljkov kulturni večer, ki je tokrat posvečen predavanju dr. Emidij Susić:

NARODNOSTNO MEŠANI ZAKONI V LUČI
SOCIOLOŠKEGA PREUČEVANJA

Predavanje bo v društvenih prostorih v ul. Donizetti 3 v ponedeljek, 13. decembra 1976. ob 20.15.

Revija »Jezik in slovstvo«

V Trst je prispela prva številka novega, 22. letnika revije »Jezik in slovstvo«. Na uvodnem mestu je objavljena razprava Matjaža Kmecla »O rojevanju slovenskega romana«, kjer zanimivo kramlja o tem, iz kakšnih kulturnih tal in kakšnega moralnega pojmovanja so zrastle na Slovenskem prva dela, ki bi jih lahko označili za roman, čeprav so jih avtorji sami označili za povest. Med drugim tudi razloži, zakaj so se bali uporabljati besedo novela in so si izmislili zanjo oziroma prevzeli od drugod besedo črtica. V izrazu novela so videli namreč nekaj pohujšljivega; novela jim je bila zgodba, ki pripoveduje nekaj pohujšljivega, recimo o grešni ljubezni ali o prešutvu in tako dalje. Menili so, da so Slovenci bolj nepokvarjeni kot drugi narodi in da zato ne prenesejo ne le takih povesti, ampak tudi ne izraza novela. Potem razloži Kmecl, kaj so pojmovali prvotno, npr. Jurčič, pod nazivom roman.

France Bezljaj nadaljuje svoje etimološke raziskave pod naslovom »Na robu srbohrvatskega (in slovenskega) etimološkega slovarja«. Besedi »in slovenskega« je dal v oklepaj, ker Slovenci, kot znano, še nimamo etimološkega slovarja našega jezika. Pripravlja ga prav profesor Bezljaj, a je bil njegov izid odložen, ker so se najbrž pojavile kake težave pri zbiranju ali razlagi gradiva. V nadaljevanju v tej številki razlaga avtor besedo cecelj, ki jo poznajo tudi Hrvati. V članku kritizira hrvaškega etimologa Petra Skoka, ker da je v svojem etimološkem slovarju zelo površno in nesprijemljivo razložil nastanek te besede. Sumi pa,

da Peter Skok, ki je vendar veljal za strokovnjaka, ni mogel zagrešiti take površnosti oziroma ni mogel biti tako malo podkovan v slovenskem glasoslovju, in da je zato bolj verjetno, da je nekdo drug pripisoval v rokopis njegovega slovarja take slabe razlage. Bezljaj poziva Jugoslovansko akademijo znanosti in umetnosti v Zagrebu, naj razišče take primere in naj objavi rezultat preiskave, češ da ga bo revija »Jezik in slovstvo« rada natisnila.

Olga Gnamuš piše o razumevanju veznika v petem razredu osnovne šole — torej članek o pouku slovenščine v osnovni šoli, Tone Petrnar pa je prispeval literarno - zgodovinsko razpravo »Metrični vzorec in kitična zgradba slovenske pesmi Mikloša Kūzmiča«. Božica Kitičič iz Zagreba piše v rubriki »Jubileji« o sedemdesetletnici znanega slovenskega slavista Frana Petréta, Aleksander Skaza pa o sedemdesetletnici profesorice Vlaste Tomiňsek. V rubriki »Slovenščina v javni rabi« obravnava Tatjana Srebot rabo angleške tujke »show« v slovenščini. To bo odslej stalna rubrika. Najavljeno je tudi, da bo predvidoma februarja prihodnjega leta širše strokovno posvetovanje o slovenščini v javni rabi, ki ga bosta pripravila Socialistične zveza Slovenije in Slavistično društvo Slovenije v skrbi za kulturo slovenskega knjižnega jezika v javni rabi. Poleg tega prinaša prva letošnja številka še nekaj drugih zanimivih drobnih prispevkov, pogrešamo pa kako osrednjo aktualno temo iz zgodovine in problematike slovenskega jezika.

Izšla je tudi že druga številka »Jezika in slovstva«.

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE - TRST
Kulturni dom

OTVORITVENA PREDSTAVA:
Franček Rudolf
K O Ž A M E G L E
Krstna uprizoritev

Scena: Drago Turina
Kostumi: Anja Dolenceva
Pantomima kurentov: Jože Štrafela
Glasba: Mojmir Sepe
Režija: JOŽE BABIČ

V petek, 10. t.m. ob 20,30 - Abonma red C -
premierski
v nedeljo, 12. t.m. ob 16. uri - Abonma red C -
prva nedelja po premieri
v sredo, 15. t.m. ob 20,30 - Abonma red D -
mladinski v sredo
v četrtek, 16. t.m. ob 20,30 - Abonma red E -
mladinski v četrtek

PRAZNIK BENEŠKOSLOVENSKIH RUDARJEV

V soboto, 4. t.m., je bil praznik svete Barbare, zavetnice rudarjev. Društvo beneškoslovenskih rudarjev je ob tej priložnosti priredilo v Čedadu, na sedežu prosvetnega društva Ivan Trinko, sprejem, ki so se ga udeležili mnogi rudarji ali bivši rudarji iz naših beneškoslovenskih dolin. Prisotna so bila tudi odposlanstva tolminske, novogoriške, idrijske in koprške ter piranske občine. Sprejema so se udeležili pokrajinska svetovalca iz Vidma Chiabudini in Petričič, župan iz Grmeka inž. Sinicco ter župan iz Sovodelj Qualizza. Prisotne je toplo podpravljal predsednik prosvetnega društva Ivan Trinko prof. Viljem Černo, ki je kratko orisal trnjevo pot beneškoslovenskih rudarjev, od katerih je marsikdo moral žrtvovati v tujini svoje življenje ali pa zbolel za znano rudarsko boleznijo silikozo. Prof. Černo je tudi omenil posledice letošnjega strahotnega potresa, ki je tako hudo prizadel beneškoslovenske vasi.

Rudarji in gostje so si nato ogledali neko tovarno blizu Čedada ter nekatere vasi v terski dolini, kjer je še najbolj pustošil potres. Praznik se je končal s skupnim kosilom v prijetnem gostišču na Jeronišču v sovodenjski občini.

—o—

Plohe, sneg in mraz so dramatično zaostri položaj tistih nesrečnih potresencev v Furlaniji, ki so prisiljeni še vedno bivati pod šotornimi hišami mnogo na boljšem niso tisti, ki bivajo v avtohiškah (trulotkah). Najhujše je na zasneženem področju in na vsem Čedadskem.

Številčno stanje v otroških vrtcih

V našem listu smo v letošnji jeseni že pisali o številčnem stanju slovenskega šolstva na Goriškem, tokrat pa navajamo nekaj podrobnih podatkov za otroške vrtce in osnovne šole v posameznih krajih. V otroške vrtce se je letos vpisalo skupno 328 otrok (lani 316), po posameznih krajih pa je bil vpis naslednji: Gorica — ulica Forte del Bosco 29 (lani 30, vrtec se je preselil iz ulice Croce), Gorica — ulica Vittorio Veneto 33 (lani 33, vrtec se je preselil iz ulice Randaccio), Gorica — ulica Torriani 26 (30), Pevma 25 (24), Podgora 27, (19), Štandrež 35 (30), Doberdob 59 (52), Sovodnje 30 (30), Rupa 30 (31), Števerjan 34 (37). Skupno število otrok v otroške vrtce se je torej nekoliko dvignilo, občuten porast pa je viden zlasti v Podgori, pa tudi v Štandrežu in Doberdobu, kar je vsekakor zelo razveseljivo. Na splošno lahko rečemo, da naši starši zaupajo slovenskim otroškim vrtcem in da se ni bati za njihovo bodočnost in z njimi tudi za bodočnost celotnega slovenskega šolstva.

Tudi pri številu učencev osnovnih šol na Goriškem je tako kot pri otroških vrtcih v zadnjih letih značilna stalna rast, vendar se zdi, da se je v zadnjem času nekoliko ustalila. Število učencev v osnovni šoli v ulici Croce znaša 103 (lani 99), v ulici Vittorio Veneto 65 (lani 61, šola se je preselila iz ulice Randaccio), v Štandrežu 57 (56), Podgori 18 (22), Pevmi 31 (34), Štmavru 5 (4), Števerjanu 48 (45), na Plešivem 9 (4), v Škrļevem 1 (1), Doberdobu 76 (77), v Jamljah - Dolu 36 (36), Sovodnjah 56 (59),

Rupi 39 (40) in na Vrhu 15 (lani 17). Če podrobneje pregledamo te številke, vidimo, da se je število učencev povečalo na šolah v mestu, na deželi pa je skoraj povsod rahlo padlo, kar bi morda kazalo na to, da so se nekatere mlajše družine iz vasi preselile v mesto in tako prispevale k nadaljnji okrepitvi slovenskih osnovnih šol v Gorici. Seveda bi to domnevo lahko potrdila le poglobljena raziskava. Naj bo tako ali drugače, tudi te številke kažejo, da postaja mesto vedno močnejši dejavnik v življenju Slovencev v zamejstvu, kar potrjujejo podobni pojavi tudi na Tržaškem.

Vsakoletna rast števila učencev na osnovnih šolah pa se seveda pozna tudi na srednjih šolah v Gorici, na katerih je šte-

Poravnajte naročnino!

vilo dijakov ponovno naraslo od 440 v lanskem šol. letu na 498 v letošnjem. Nižjo srednjo šolo »Ivan Trinko« je še v lanskem šolskem letu obiskovalo 275 dijakov, letos 306, gimnazijo-licej »Primož Trubar« obiskuje 59 dijakov (lani 55), trgovsko šolo »Simon Gregorčič« 56 (lani 47 dijakov). Občutna je zlasti rast števila dijakov na nižji srednji šoli, zato se je pojavila potreba in tudi že prve konkretne zahteve po odprtju še ene nižje srednje šole, in sicer v Doberdobu.

ČLOVEK PROTI LETU 2000

IZDAJAVCI IN NE

Ameriko so tedaj ločila od Sovjetske zveze dobra štiri leta prednosti na jedrskem področju, vendar je razpolagala s premajhnim jedrskim arzenalom, da bi lahko tvegala preventivno jedrsko vojno. Toda fizikom, ki so bili v tem obdobju najbolj osveščeni, ta mrka možnost ni ušla; posebno še ko so razlike med obema družbenima in ekonomskima sistemoma privedle do neizbežne konfrontacije in tega, kar je po naslovu neke knjižice slavnega ameriškega političnega komentatorja Walta Lippmanna postalo znano kot »hladna vojna«. Celo direktor laboratorijev v Los Alamosu, kjer je tekla zibelka prvi atomski bombi, Robert J. Oppenheimer, ki je živel v svetu »čiste« znanosti in ni bral časnikov, si ni omislil radijskega aparata, ni dal inštalirati telefona v svoje stanovanje, ni nikoli volil — je stopil iz svojega slonokoščene stolpa znanosti in se uprl izdelavi vodikove bombe. Njegovo delo je potem nadaljeval Teller.

Zavest, da je pozicija sile, ki jo daje atomski monopol izredno nevarna, je nekako sama po sebi vsilila teorijo »ravnotežja groze«. Sovjetska jedrska znanost je zato dobila nepričakovano pomoč od nekaterih zahodnih znanstvenikov. Značilna je zadeva s Fermijevim patentom. Skupaj s štirimi sodelavci ga je bil vložil za poseben postopek, ki je bil za prve reaktorje bistven. Ko jim je bil patent čez leta priznan, so pri Atomic Energy Commission

dvignili denar samo štirje. Peti, Bruno Pontecorvo, je bil že od leta 1949 za železno zaveso.

Del javnosti v ZDA je na te pobege ostro reagiral. Na ameriški politični pozornici se pojavil McCarthy in njegov Komite za protiameriške dejavnosti. V to dobo spada tudi znana afera Rosenberg. Leta 1953 pade tudi po Oppenheimerju. Komisija za atomsko energijo mu odvzame »security clearance« (dovoljenje varnostne službe). Za atmosfero lova na čarovnice tistih let je najbolj značilna izjava, ki naj bi jo bil dal neki senator: »Največja napaka, ki jo je naša država kdaj zagrešila je ta, da je razkrila tajnost atomske bombe znanstvenikom.«

Da je disidentstvo znanstvenikov bilo politično smiselno, je posredno priznala v naslednjih letih sama ameriška vlada, ko je vsaj v nekaj primerih smatrala, da je v interesu države, če izda potencialnemu sovražniku nekatere tajnosti. Eden teh primerov je celo dokumentiran.

Zadeva je povezana z moro »vojne po pomoti«, ki je od nekaj motila sne odgovornih krogov na Vzhodu in na Zahodu. »Ravnotežje groze« je osnovano na preprostem, a učinkovitem dejstvu, da sovražnika ni mogoče uničiti, ne da bi sami utrpeli popolno uničenje. Zato morajo biti povračilni ukrepi takojšnji. Potrebno je radarsko omrežje za pravočasno obvestilo napada iz zraka in pa centraliziranje kontrolnih naprav za armiranje strateškega

jedrskega orožja in vžig nosilnih raket. Kompleksnost naprav je ob nastopu šestega desetletja našega stoletja dosegla tolikšno stopnjo, da je prihajalo vedno pogosteje do nesreč. Ena posebno hudih se je pripetila komaj 4 dni po umestitvi J.F. Kennedyja v Beli hiši. Bombnik B 52, opremljen z dvema 24 megatonskima bombama, je strmoglavil blizu Goldsboru v Severni Karolini. Bombi nista eksplodirali, kar so sicer pričakovali, saj ima vsaka kar šest varnostnih mehanizmov. Toda tehnike ameriškega vojnega letalstva je čakalo srhljivo presenečenje: na eni od bomb je pet od šestih naprav »skočilo« pri padcu. »Eno samo stikalo«, je izjavil fizik Ralph Capp, »je preprečilo, da bi bomba eksplodirala in trosila ogenj in razdejanje kilometre in kilometre naokoli.«

Med letoma 1945 in 1960 je prišlo do več kot 60 podobnih nesreč. Med temi sta tudi dva primera, ko sta bili po človeški pomoti izstreljeni raketi z jedrsko konico. Skupina strokovnjakov z univerze v Ohiju je takrat napisala: »Zelo je verjetno, da do konca tega desetletja pride do vojne po pomoti«. Pod vtisom teh mrkih napovedi je Kennedyjeva uprava naročila znanstvenikom cel niz aparatov, ki po eni strani dovoljujejo, da ZDA lahko reagirajo v nekaj minutah, po drugi opravljajo nadzorstvo v predsednikove roke in izključujejo samovoljo perifernih poveljnikov. Po vsem ozemlju je raztresenih več podzemskih centrov, ki skrivajo elektronske računalnike in ljudi, katerim je poverjeno nadzorstvo nad jedrskim balističnim orožjem. George Alexander je za tednik Newsweek pred leti obiskal tak

(Dalje na 8. strani)

ŠAH

«Can such things be?» je izjavil šahovski urednik ameriškega časopisa, ko se je seznanil s študijo Korolikova, ki jo spodaj posreduje bralcu. Pričakujemo, da bo ta nič manj osupel zajecjal po slovensko: »Da je mogoče kaj takega?«

Razlagati lepoto šahovske umetnine je v najslabšem primeru brezupno, v najboljšem pa nepotrebno početje. Je kakor dokazovati smešnost smešnice. Da se razumemo: ta naša nemoč nas ne odvezuje od podajanja variant, toda namen le-teh ni, da prodirajo v lepoto bistvo potez in nadaljevanj, ampak da mnogo pohlevneje utemeljijo njihovo pravilnost.

Ne da bi se šli diktatorje, ki čutijo kot svoje posebno poslanstvo, da zveste podložnike razbremenijo slehernega osebnega mišljenja, bi v tem posebnem primeru le svetovali ljubemu bralcu, da se ne preveč trudi z nelahko rešitvijo. Naj jo raje prevzame od nas (ki smo jo spet prevzeli od nekod) in naj občuduje umetniško plat dela! Resnično mu ne bo žal plagiat!

BELI: Kc5, Tg4, Lh3, b2

ČRNI: Ka4, De2, Ta3, a5, b3, c4, d4, e4, f4, h5, h4

Beli na potezi zмага.

Nekaj je jasno kot beli dan: beli umakne trdnjavo; s tem odpre diagonalo lovcu, ki grozi z matom na d7. Toda ni vseeno, kam gre trdnjava (ko bi bilo vseeno, bi delo s strokovnega gledišča izgubilo čisto vse). Glede na nadaljevanje je samo eno polje pravo: g1. Torej:

1. Tg1!! Dg4

Edina: črni ne more v eni potezi svojemu bežečemu kralju utreti rešnje poti.

2. Lg4:!

Pač pa bi 2. Tg4: zamudila vlak (poleg tega, da bi prvo potezo belega oropala enojnosti): 2. Tg4:?? Ta2, 3. Tg1 Tb2:, 4. Ld7+ Ka3 (ali 4. Ta1+Ta2).

2. .hg4:

Sicer je 3.Ld7 mat.

3. Tc1!! (sedaj je vse jasno, ali skoraj vse) c3, 4.Td1 d3, 5. Te1 e3, 6. Tf1 f3, 7. Tg1 g3, 8.Th1 h3

Bela trdnjava je tako opravila svoj mimo-hod črne pehote. Sedaj je parade konec in spomniti se mora, zakaj je pravzaprav postavljena na šahovnico. Da matira:

9.Th3: Ta2 (ali karkoli drugega), 10.Th4 mat.

—o—

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČ - TRST

V okviru mladinskih predstav v Kulturnem domu bo Mladinski odsek prosvetnega društva Tabor z Opčin uprizoril mladinsko igro v treh dejanjih:

Ernesta Tirana
»ČUDEŽNE GOSLI«

Scena: Viktor Sosič
Kostumi: Marija Vidau
Glasbena oprema: Igor Simonič
Balet: Anica Cah
Inspicent: Stanka Hrčvatin
Sepetalka: Lucija Hrovatin
Režija: LELI NAKRST

V ponedeljek, 13. t.m. ob 15.30

PISMA UREDNIŠTVU

SINDIKATI IN MANJŠINSKA PROBLEMATIKA

V sredo, 1. decembra, so se sestali v Vidmu na pobudo enotne deželno-sindikalne federacije CGIL-CISL-UIL delegati delavskih svetov in sindikalni predstavniki, da bi s tako masovno manifestacijo opozorili rimsko in deželno vlado na nujnost kratkotrajnosti emergentnega stanja in na neodložljivost takojšnjega načrtovanja za ponovni prepored področij, ki jih je opustošil potres.

Na zborovanju v športni palači, ki se ga je udeležilo nad dva tisoč ljudi in kateremu je predsedoval generalni tajnik sindikalne konfederacije UIL, socialist Benvenuto, je spregovoril v imenu slovenske komponente deželnega sindikalnega delavskega gibanja delegat, član SSG v Trstu Aleksij Pregarc.

Aleksij Pregarc je v svojem nagovoru v slovenščini, ki so ga prisotni delavci sprejeli s toplim in tovariškim aplavzom, dejal, da je naloga slovenskih ljudi v sindikalnem gibanju stalno opominjati odgovorne voditelje, na dolžnosti ki jih imajo do slovenske narodnostne skupnosti in še posebej v takšnih težkih trenutkih, ko gre za obstoj dela slovenskega naroda, ki ga je na področjih Režije, Terske doline ter Beneške Slovenije tako hudo prizadel potres. Aleksij Pregarc je nato predlagal, naj enotna sindikalna federacija CGIL-CISL-UIL prevzame iniciativo, da se ustanovijo na dvojezičnih področjih v okviru sindikalnega gibanja pogoji za ovrednotenje slovenske komponente delavskega gibanja.

Na istem zborovanju je prišlo do pogovora med generalnim tajnikom UIL Benvenuto in predstavnikom naše organizacije Gombačem. Benvenuto in Gombač sta se strinjala, da je treba slovenskim delavcem v Italiji zagotoviti popolno zaščito s tem, da se prisili italijanska vlada, da predno začne z uresničevanjem industrijskih objektov, odobri zakon s katerim je zajamčeno zaposlovanje na narodnostni podlagi in število delovnih mest, tako da ne bi prišlo v bodočnosti do forsirane premika etničnega ravnovesja v korist večinskega naroda.

Benvenuto se je strinjal tudi z dejstvom, da pride čimprej do posvetovanja najširšega kroga slovenskih delavcev, za kar je dejal, so zainteresirane vse tri sindikalne konfederacije.

SILVESTER METLIKA
za Slovenske Delovne Ljudi
v Italiji

—o—

Avstrijski zvezni minister za pouk in umetnost dr. Sinowatz je na predlog neodvisne literarne komisije proglasil novo nemško prozno knjigo Leva Detela »LEGENDE O OČETU« za eno najboljših avstrijskih knjig leta 1976. Zvezno ministrstvo za pouk in umetnost je Detelovo knjigo istočasno nagradilo s posebno nagrado v znesku 10.000 šilingov.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. * Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157 * Odgovorni urednik: Drago Legiša * Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

ČLOVEK PROTI LETU 2000

(Nadaljevanje s 7. strani)

center v Severni Dakoti in ga takole opisal: »Videl sem ogromen neosvetljen betonski svod, ki ščiti platformo z armaturnimi ploščami, elektronskimi instrumenti, radijskimi aparati in telefoni. S stropom je povezan s štirimi orjaškimi odbijači: če bi balistični izstreljek zadel v črno, bi to bilo konec vsega. Toda, če bi sovražna raketa padla samo v bližino, bi svod vzdržal in z njim tudi platforma.« V tej sobi apokalipse sedita vedno dva častnika, ki sta vsak dan podvržena strogim fizičnim in psihičnim pregledom. Njima bi v slučaju vojne prišel po komplicirani poti dvojnih preveritev ukaz neposredno od predsednika ZDA. V tem primeru bi oba oficirja odprla rdečo škatlico, ki hrani le dva ključa. Ključa je treba vtakniti v dve ključavnici, med seboj oddaljeni pet metrov (en sam človek tega ne zmore!) in istočasno zavrteti. Začne se vzvratno štetje in po 32 sekundah odletijo rakete s svojimi smrtonosnimi tovari proti naprej določenim ciljem. Od vseh varnostnih mehanizmov je ta najbolj spektakularen. So pa še drugi, bolj tehnični, recimo inercialna armirna stikala. Ta usposobijo jedrsko konico šele, ko je izstreljek dosegel določeno hitrostno mejo.

Ti ameriški ukrepi so rešili le pol problema. Drugi del je pripadal Sovjetom, ki so jih Amerikanci v specialističnem žargonu označevali za »grobe fante«, to je izpostavljene jedrskim nezgodam. Sam Hruščev je nekoč pri-

znal, da so morali med letom uničiti jedrski izstreljek, ki je bil po pomoti izstreljen proti Aljaski. Dramatičnost problema je postala izredno jasna sredi kubanske krize. CIA je Kennedyju takrat sporočila, da si Rusi niso upali odrediti totalnega jedrskega pripravnega stanja. Strokovnjaki so spoznali, da se je Sovjetska zveza znašla pred problemom, ki je do pred kratkim vznemirjal tudi Američane.

Kennedyjeva vlada je tako ugotovila, da je v interesu svetovnega miru, da pomaga Sovjetom iz zagate. Vendar kako posredovati Rusom na verjeten način tajne informacije? Naloga je bila poverjena Johnu McNaughtonu, izvedencu za razorožitvena vprašanja, ki je z navidezno diplomatsko »gaffe« vključil v svoj govor tudi odstavek o tem argumentu. »Naslednje tedne in mesece«, se spominja neki ameriški fizik, »so ameriški diplomati večkrat povabili Ruse, da si preberejo McNaughtonov govor, ki ga je imel 19. decembra 1962. Naslednje poglavje se je odigralo v Dubrovniku na konferenci Pugwash. Udeležili so se je tudi znanstveniki s harvardske univerze in Massachusetts Institute of Technology. Z gotovostjo je znano, da je vsaj eden med njimi razložil kolegom iz S.Z. ameriške metode pri preprečevanju usodnih pomot.

Kot pomemben stabilizacijski faktor bi omenili morda še neposredno telefonsko zvezo, takoiimenovani rdeči telefon ali rdečo linijo, ki danes veže Moskvo in Washington.

S. M.